

3. Конвенція Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами. 11 травня 2011 р. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_001-11#Text (дата звернення: 21.02.2025).

4. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законів України у зв'язку з ратифікацією Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами. Закон України від 22.05.2024 р. № 3733-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3733-20#n24> (дата звернення: 25.02.2025).

5. Сімейний кодекс України від 10.01.2002 р. № 2947-III. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 25.02.2025).

6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення механізму запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі. Закон України від 20.11.2024 р. № 4073-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4073-20#Text> (дата звернення: 22.02.2025).

7. Про медіацію. Закон України від 16.11.2021 р. № 1875-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1875-20#Text> (дата звернення: 23.02.2025)/

8. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України у зв'язку з ратифікацією Римського статуту Міжнародного кримінального суду та поправок до нього. Закон України від 9.10.2024 р. № 4012-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4012-20#n38> (дата звернення: 25.02.2025).

Владислав Саксонов

доцент кафедри

цивільно-правових дисциплін

ННІ права та інноваційної освіти

Дніпровського державного

університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук, доцент

МЕЖІ ЗДІЙСНЕННЯ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ У НАЦІОНАЛЬНІЙ ЮРИДИЧНІЙ ДОКТРИНІ

Суб'єктивне юридичне право у загальній теорії права визначається як «надана праводієздатному суб'єкту юридичними нормами з метою задоволення його інтересів або інтересів тих осіб, яких він представляє за законом, міра можливої (дозволеної) поведінки у правовідносинах, забезпечена кореспондуючим обов'язком зобов'язаної сторони правовідносин і гарантована державою» [1, с. 238]; «вид і міра можливої (дозволеної) поведінки суб'єкта права, встановлена юридичними нормами для задоволення інтересів правомочної особи і забезпечена державою» [2, с. 388]; «гарантована нормами права міра можливої поведінки особи» [3, с. 238].

У цивілістичній літературі суб'єктивне цивільне право характеризується як: «визначена законодавством та (або) правочином міра можливої (дозволеної) поведінки суб'єкта цивільних правовідносин. Суб'єктивне право

визначає межі власної поведінки правомочного суб'єкта або межі вимог правомочного суб'єкта, адресованих зобов'язаним особам, чи межі захисту правомочним суб'єктом порушених прав і законних інтересів»; «забезпечена законом можливість певної поведінки носія суб'єктивного права, у якій кореспондується обов'язок інших осіб і можливість при порушенні цього права звертатися за примусовим його захистом до державних органів»; «міра дозволеної поведінки управненої особи і можливість вимагати певної поведінки від зобов'язаної особи з метою задоволення визнаних законом інтересів управомоченої особи» [4, с. 35; 5, с. 37; 6, с. 161–163].

Виходячи із наведених положень теоретиків права, а також фахівців – цивілістів (які у цілому репрезентують загальні підходи до визначення сутності та змісту суб'єктивного юридичного права), для належної реалізації суб'єктивних прав у сфері цивільних відносин, а також їх відповідного юридичного захисту, особливого значення набуває необхідність визначення міри або меж дозволеної поведінки [7, с. 39].

На думку О. І. Шаповалової межі права особи – це передбачені законом або договором межі, за якими починаються права іншої особи, спричинюється шкода, або порушуються імперативні норми об'єктивного права чи моральні засади суспільства [8, с. 200].

Д. В. Горбась вважає, що «...вид і міра допустимої поведінки суб'єкта права визначається межами конкретно взятого його суб'єктивного цивільного права. Саме межі суб'єктивного права вказують, де початок цього права і де його кінець, та визначають коло тих дій, які може вчинити носій цього права, а також умови, за яких ці дії можуть вчинятися. Межі одних суб'єктивних цивільних прав можуть бути детально регламентовані нормою права, інших взагалі прямо не відображатися в законодавстві та визначатися лише на підставі загальних принципів цивільного права. Але свої межі мають усі без виключення суб'єктивні цивільні права. Доки особа діє в межах наданого їй суб'єктивного цивільного права, її поведінку треба вважати правомірною» [9, с. 9–10].

О. Я. Рогач обґрунтовує позицію, відповідно якої «межі здійснення суб'єктивних прав є різновидом правових обмежень, гарантією забезпечення свободи поведінки індивіда. Їх встановлення відбувається в законодавчому (або в інший юридично значущий спосіб) порядку, а запровадження спрямоване на звуження сфери розсуду уповноваженого суб'єкта, що полягає у зменшенні кількості варіантів дозволеної правовими нормами поведінки особи або її повної заборони у випадку недотримання таким суб'єктом юридичної свободи учасників правовідносин та інших обмежувальних критеріїв здійснення суб'єктивних прав» [10, с. 199, 332].

Залежно від *юридичної конструкції* виділяють *індивідуальні* межі здійснення цивільних прав – тобто межі, установлені самими сторонами на рівні договору, а отже, це найвищий рівень деталізації таких обмежень; *загальні* межі – звичайні норми законодавства, які, як правило, є диспозитивними, а відтак діють лише за відсутності встановлення

індивідуальних меж сторонами договору; та *надзагальні* межі здійснення суб'єктивних цивільних прав, які діють за відсутності будь-яких інших обмежень у договорі або у законі [11, с. 135].

Залежно від «характеру прояву» межі здійснення суб'єктивних прав характеризують: «1) в *об'єктивному значенні* – як зовнішні межі здійснення суб'єктивних прав, основоположні принципи правоздійснення. За цим критерієм їх поділяють на: а) *загальні*, яким властива ознака загально-правових принципів...; б) *спеціальні*, притаманні одній або двом і більше галузям права... вони також можуть характеризуватися як галузеві та/або міжгалузеві принципи права – цими принципами є: добросовісність; розумність; справедливість; 2) у *суб'єктивному значенні* – як внутрішні межі здійснення суб'єктивного права...» [12, с. 763–764].

Отже, як зауважив знаний фахівець досліджуваної проблематики О. Я. Рогач, «зміст права полягає в регулюванні поведінки людей таким чином, щоб вони узгоджували свою свободу зі свободою інших людей, на підставі взаємоповаги, неухильного виконання обов'язків (право – це свобода, свобода – не безмежна, вона обмежується свободою, інтересами інших осіб, які особа, що здійснює право, має поважати)» [10, с. 331].

1. Теорія держави і права : підруч. / кол. авт. ; кер. авт. кол. канд.ю.н., проф. Ю. А. Ведерніков. 3-є вид. перероб. і допов. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017; Ліра ЛТД, 480 с.

2. Скаун О. Ф. Теорія права і держави : підручник. 2-е вид. Київ : Алерта; КНТ; ЦУЛ, 2010. 520 с.

3. Петришин О. В., Погребняк С. П., Смородинський В. С. Теорія держави і права : підручник / за ред. О. В. Петришина. Харків : Право, 2015. 368 с.

4. Аврамова О. Є., Горбенко А. С., Горобець Н. О. Цивільне право. Загальна частина : навч. посіб. / за заг. ред. С. О. Сліпченка, О. Л. Зайцева; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків : ХНУВС, 2022. 332 с

5. Цивільне право України (Загальна частина) : навч. посіб. / кол. авт. Київ : «Хай-Тек Пресс», 2013. 432 с.

6. Шишка Р. Б., Зайцев О. Л., Мічурін Є. О. Цивільне право України : курс лекцій : у 6 т. / за ред. Р. Б. Шишки, В. А. Кройтора. Харків : Еспада, 2008. Т. 1. 345 с.

7. Саксонов В. Б. Межі здійснення суб'єктивних юридичних прав у цивільних правовідносинах. *Права людини: методологічний, гносеологічний та онтологічний аспекти* : матеріали Регіон. науково-практ. конф., присвяч. 73-й річниці проголошення Загальної декларації прав людини (м. Дніпро, 7 груд. 2021 р.). Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2022. 164 с. С. 38–40.

8. Шаповалова О. І. Межі здійснення суб'єктивного цивільного права. *Наукові праці*. Т. 69. Вип. 56. С. 199–201.

9. Горбась Д. В. Здійснення суб'єктивних цивільних прав фізичних осіб: поняття, способи, межі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук. Київ, 2009. 20 с.

10. Рогач О. Я. Зловживання правом: теоретико-правове дослідження. Ужгород : Ліра, 2011. 368 с.

11. Кот О.О. Межі здійснення суб'єктивних цивільних прав. *Вісник Національної академії правових наук України*. № 4 (87) 2016. С. 127–137.

12. Рогач О. Я. Зловживання правом як результат розсуду в праві. *Форум права*. 2010. № 4. С. 760–765. URL: [http:// www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10rojrvp.pdf](http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2010-4/10rojrvp.pdf) (дата звернення: 23.04.2025).